

УДК: 37.035:172.15]:355.4(470:477) "2014/...

Сеньовська Н., канд. пед. н., доц.; Скуратко Т., канд. філол. н., доц.;
Нестайко І., канд. пед. н., доц.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ З ІСТОРІЄЮ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (НА МАТЕРІАЛІ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ-РЕКВІЕМУ)

Анотація. У роботі описано методичні основи ознайомлення українських дітей та молоді з історією сучасної російсько-української війни. Наведено успішний кейс застосування механізму ритуалізації під час організації та проведення патріотичного виховного заходу – години-реквієму. Описано прийоми та методи виховної роботи. Аргументовано необхідність згадувати тих полеглих захисників України, які є відомими слухачам, історії яких здійснюють значний вплив на формування ціннісних орієнтирів здобувачів освіти.

Ключові слова: сучасне патріотичне виховання, виховний захід-реквієм, ритуалізація.

Senovska N., PhD (Ped.), Assoc. Prof.; Skuratko T., PhD (Philol.), Assoc. Prof.; Nestaiko I., PhD (Ped.), Assoc. Prof.

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

METHODOLOGICAL BASIS OF ACQUAINTANCE OF CHILDREN AND YOUTH WITH THE HISTORY OF THE MODERN RUSSIAN-UKRAINIAN WAR (BASED ON THE MATERIALS OF THE EDUCATIONAL EVENT-REQUIEM)

Abstract. The paper describes the methodological foundations of introducing Ukrainian children and youth to the history of the modern Russian-Ukrainian war. A successful case study of the application of the ritualization mechanism during the organization and conduct of a patriotic educational event – a requiem hour. The techniques and methods of educational work are described. The need to remember those fallen defenders of Ukraine who are known to listeners, whose stories have a significant impact on the formation of value orientations of education seekers, is argued.

Keywords: modern patriotic upbringing, educational event-requiem, ritualization.

Сьогодні, в умовах російсько-української війни, ні в кого не викликає сумніву необхідність реорганізації освітнього процесу в напрямку активізації патріотичного виховання дітей та молоді нашої країни. Адже «...саме брак патріотичного виховання, відчуття держави як Батьківщини, структури, яка захищає, стала на Сході України ключовою проблемою. Євроінтеграція – це добре, але питання внутрішньої української інтеграції було повністю занедбане. В Україні дуже багато історичних явищ, які могли б такій інтеграції сприяти, але цього не відбувається» [2, с. 1]. Відповідно, робота з малими та юними українцями має бути переформатованою для «посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей» [1, с. 102].

Таким чином, ключовими аспектами сучасного патріотичного виховання є формування в свідомості дітей та молоді України готовності оберігати й примножувати своє, позитивного образу захисника нашої держави та її громадян. Саме заходи такого тематичного спрямування складають основу діяльності команди освітнього волонтерського проєкту «Патріотичні й небайдужі» [3].

На практиці перевірена важливість актуалізації в свідомості малих та юних українців історії українсько-російської війни ХХІ століття. «Цілком очевидно, що зараз, під час російсько-української війни, а також як мінімум кілька років після її закінчення, тема боротьби буде основною в житті нашого суспільства. Тому передумови та хід цієї війни є і будуть ключовими аспектами цілісного процесу патріотичного виховання» [4, с. 4]. Команда «Патріотичні й небайдужі» активно розробляла цю тематику у 2024-му році (серія заходів «10

років війни»). У 2025-му було вирішено активізувати у зв'язку із темою історії війни ще й зусилля стосовно ритуалізації конкретного болісного досвіду.

Формою роботи команда освітнього волонтерського проєкту «Патріотичні й небайдужі» обрала годину-реквієм. Патріотичний виховний захід на тему «Ми в боргу перед НИМИ (до 11-ї річниці російсько-української війни)» був проведений в «Освітньому ХАБі» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка 26 лютого 2025 р. (https://tnpu.edu.ua/news/11136/?fbclid=IwY2xjawI9lY1leHRuA2FlbQlXMAABHYjZcJDcEYFZSajS0nstcsnvrVsYFgJu5PjfrkZwzDG58XOPYUZHopWXRA_aem_mLAL8KUXCnQ1W_gccxasHg). До організаційної діяльності також долучилися працівники Відділу у справах молоді, Наукової бібліотеки ТНПУ ім. В. Гнатюка та студенти факультету філології і журналістики.

Ритуалізація трагічного досвіду (героїчна загибель наших захисників на фронті) **відбувалася кількома способами:**

1. *Молитовне обрамлення* отця Миколи Квича, який кілька років був капеланом у зоні бойових дій (на початку заходу присутні помолилися за загиблих Героїв, а наприкінці – за тих, котрі зараз нас обороняють).

2. *Використання творів мистецтва* (книги «Мій син – кіборг» Марії Вітишин, «Ти зробив усе, що зміг» Олександри Орляк, «Біль... Біль... Біль...» Ольги Стецюк; календаря «Героям слава», який презентував директор видавництва «Джура» Василь Ванчура; відеокліп дуєту «Шоколад» «Ми перемаємо»; пісні «Журавлі», «Над землею тумани», «Люди титани», «А мати жде...», «Хіба ось так повинно бути...», «Україна це ми», молитва «Боже великий, єдиний...», які виконували студенти факультету філології і журналістики; творчий контент загиблого випускника факультету філології і журналістики ТНПУ ім. В. Гнатюка Михайла Микуся).

3. *«Живі» свідчення та документи* (виступи матерів полеглих Героїв Марії Вітишин, Олександри Орляк, Мирослави Питак, Софії Курик; родичів Героя Паламара Анатолія; відеоролики із фото працівника та випускників ТНПУ ім. В. Гнатюка, а також із фото близьких наших студентів, котрі загинули у кривавих боях російсько-української війни).

4. *Практичні поради* (про належне вшанування пам'яті полеглих Героїв на різних рівнях).

5. *Інформаційний блок* (презентація з коментарями про 11 років російсько-української війни).

Безумовно, захід був тривалим (це пояснюється необхідністю охопити та осмислити чималий пласт інформації). Однак, саме така форма виховної роботи сприяє трансформації болісних переживань присутніх через мистецтво, спогади та «віддавання належного» Героям у визнаний, усвідомлений досвід, з яким можна надалі бути продуктивними громадянами нашої України. Вважаємо, що саме популяризація історій «простих» воїнів, наших близьких і знайомих, сприяє усвідомленому контакту з негативною інформацією про трагедії війни і допомагає безпечно її обговорювати, формуючи з жахливого досвіду ціннісний наратив. А це теж є важливою частиною сучасного патріотичного виховання.

Джерела та література

1. Марченко Я. Виховання патріотизму в дітей як актуальна проблема сучасного виховання. *Інструментарій виховання в сучасних закладах освіти: реалізація творчих і соціально значущих програм, проєктів* : зб. матер. наук.-практ. конф. Київ. 2022. С. 101–106. URL: <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/Zbirnyk-tez-konf.-28.04.2022.pdf#page=101>

2. Марчук Є. Дослівно. *Сільські вісті*, № 5 (19337). 19 січ. 2016. С. 1.

3. Патріотичні й небайдужі. Офіційна сторінка. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=61555874657142>

4. Сеньовська Н. Патріотичне виховання: переваг та рекомендації : методичні рекомендації з патріотичного виховання учнів для здобувачів вищої педагогічної освіти, викладачів, учителів та вихователів. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. 66 с. URL: http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/e-lib/DocDescription?doc_id=254815